

การสืบสวนกับสิทธิ เสรีภาพของประชาชน

พลตำรวจตรี กัมพล อรุณปลอด

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2535

ISBN 974-581-686-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

018447 11920026X

INVESTIGATION - CONCERNING PEOPLE LIBERTY

POLICE MAJOR GENERAL KAMPHOL AROONPLOD

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School

Chulalongkorn University

1992

ISBN 974-581-686-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การสืบสวนกับสิทธิ เสรีภาพของประชาชน
โดย พลตำรวจตรี กัมพล อรุณพลอด
ภาควิชา นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ กุลพล พลวัน
 รองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

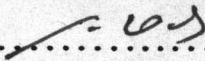

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วิชราภัย)

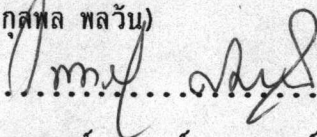
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

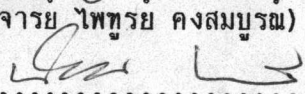
..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ประสิทธิ์ โมวิไลกุล)

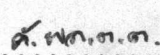
..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ กุลพล พลวัน)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์)

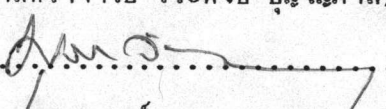
..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ เรืองธรรม ลัดพลี)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์ พล.ต.ต.สง่า หวงอัมพร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโยภาส)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มรธา วัฒนะชีวะกุล)

กัมพล อรุณพลอด : การสืบสวนกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน (INVESTIGATION CONCERNING PEOPLE LIBERTY) อ.ที่ปรึกษา : อ.กุลพล พลวัน, รศ.ไพฑูริย์ คงสมบูรณ์ 275 หน้า. ISBN 974-581-686-8

เนื่องจากการดำเนินกระบวนการสืบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจ ในการแสวงหาข้อเท็จจริง และพยานหลักฐาน เพื่อจับกุมดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดนั้น อาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ได้ ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดความไม่มั่นใจแก่เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการสืบสวนในการปฏิบัติหน้าที่ เพราะ บทบัญญัติแห่งกฎหมายไม่ชัดเจน เจ้าพนักงานตำรวจมักอาศัย เหตุอันควร เชื่อ เป็นหลักในการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้นในลักษณะการปฏิบัติงานบางครั้งจึงจำเป็นต้องใช้สายลับลอบดักฟังการสนทนา หรือการใช้กล้องส่องทางไกลลอบติดตามพฤติกรรมของบุคคลที่ต้องสงสัยว่า เป็นผู้กระทำความผิด จึงเป็นพฤติกรรมที่ เจ้าพนักงานตำรวจผู้ทำหน้าที่สืบสวนต้องพิเคราะห์และตัดสินใจเองทั้งสิ้น ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวนี้ย่อมกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลผู้ต้องสงสัย และหากปรากฏว่าบุคคลผู้ต้องสงสัยนั้นมิใช่ เป็นผู้กระทำความผิดหรือร่วมกระทำความผิด ย่อมก่อให้เกิดปัญหาการฟ้องร้องหรือร้องเรียนขึ้น การทำวิทยานิพนธ์ ในหัวข้อการสืบสวนกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนนี้ ผู้เขียนจึงได้รวบรวมแนวความคิด ทฤษฎี ประวัติความเป็นมา เกี่ยวกับกระบวนการสืบสวนในคดีอาญาในประเทศไทย และเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่าในกระบวนการสืบสวนคดีอาญานั้น จะต้องคำนึงถึงทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) ประกอบกับทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process Model) เป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาอาชญากรรมและขณะเดียวกันต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วย

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินงานด้านการสืบสวนนั้น องค์การและบุคลากรผู้ปฏิบัติงานนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาถึงระบบงาน ตลอดจนการพัฒนาตัวบุคคลให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้กระบวนการสืบสวนบรรลุผลในการลดปัญหาอาชญากรรม และจะต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนประกอบกัน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนจึงได้นำเสนอระบบการดำเนินกระบวนการสืบสวนโดยเจ้าหน้าที่และได้ชี้ให้เห็นปัญหาเกี่ยวกับนโยบายของรัฐ การดำเนินงานขององค์กรผู้บังคับใช้กฎหมาย ขอบเขตของการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ ตลอดจนบทบัญญัติของกฎหมายที่มีได้ เอื้ออำนวยให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเท่าที่ควร และได้เสนอแนะให้มีการกำหนดค่านโยบายของรัฐที่ชัดเจน การจัดปรับองค์กรซึ่งทำหน้าที่ในด้านการสืบสวน และปรับปรุงบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

ภาควิชา นิติศาสตร์
สาขาวิชา นิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2534

ลายมือชื่อนิติศ พก.อ.อ.
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม

C070366 : MAJOR LAW

KEY WORD : INVESTIGATION/LIBERTY

KAMPHOL AROONPLOD : INVESTIGATION-CONCERNING PEOPLE LIBERTY.

THESIS ADVISOR : KULAPON PONLAWAN, ASSO.PROF. PAITON KONGSOMBOON,
275 PP. ISBN 974-581-686-8

As a matter of fact, the process of investigation for finding fact and evidence in taking a legal step to the offender may effect to the right of the citizen and study on this matter also makes more confidence to the officers on under colour of their offices because the legal provisions and the policy on the said investigation are not quietly clear. Probably course in committing crime is main reason for the officers in the investigation for finding fact and evidence so eaves dropping and use of binocular for watching from a far are needed by secret agent. This may also effect to the right of the suspected of crime. Finally if it appears that he is not offender he may use the officer or state for making claim.

This thesis focusses on the investigation that inflicts people liberty so it consists of ideas theories and history of process of investigation in Thailand and foreign countries. So two main theories for Criminal Justice Administration are also needed to analyse for this thesis. They are theories of Crime Control Model and Due Process Model.

However, both enforcing agent and enforcers are very important for the process of investigation for finding fact and evidence. So it needs the development on both of them to achieve the purpose of reducing crime and protecting the right of citizen.

This thesis indicates the rightful process of investigation and State's policy on administration of this process which must be clear and also develop both of law and enforcing agent.

ภาควิชา.....นิติศาสตร์
สาขาวิชา.....นิติศาสตร์
ปีการศึกษา.....2534

ลายมือชื่อนิติต.....ดร.จ.จ. [Signature]
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... [Signature]
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... [Signature]

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ก็เนื่องจากความเมตตาของบรรดาท่านคณาจารย์ ผู้มีพระคุณทั้งหลายที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนอนุเคราะห์ต่อผู้เขียน เป็นเหตุบันดาลใจให้ผู้เขียน มีความพยายามมุมานะพากเพียร จัดทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงได้ ผู้เขียนขอสำนักพระคุณอัน สูงส่งนี้ไว้อย่างมีรัฐิม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่านอาจารย์ กุลพล พลวัน ท่านรองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ อาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ร่วมกันให้คำแนะนำแนวทางการเขียน ข้อคิดต่าง ๆ ตลอดจนให้ความรู้และตรวจสอบควบคุมการเขียนวิทยานิพนธ์

นอกจากนั้น ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ มุรธา วัฒนะชีวะกุล ท่านรองศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโญภาส ท่านรองศาสตราจารย์ มัทยา จิตติรัตน์ ท่านศาสตราจารย์ วิษณุ เครื่องงาม ได้ช่วยกันสนับสนุนให้แนวคิด ความรู้ และให้ความอนุเคราะห์ช่วยตรวจสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ก็ด้วยความเมตตาปราณีของบรรดาคณาจารย์ทั้งหลายดังกล่าวไว้แล้ว

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ท่านรองศาสตราจารย์ ประสิทธิ์ โภทวีไลกุล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ท่านศาสตราจารย์ เรืองธรรม ลัดพลี ท่านศาสตราจารย์ พลตำรวจตรี สง่า ดวงอัมพร กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ให้ความเมตตากรุณาในการสอบ ตลอดจนให้คำแนะนำ แนวความคิด ความรู้ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ผู้เขียนขอขอบคุณ ร้อยตำรวจเอก มนต์ชัย วัชรบุตร ร้อยตำรวจเอก โชคชัย สิทธิผลกุล พันตำรวจโท ดร.ปัญญา มาเม่น และคุณบรรณา วัจวิวัฒน์ ที่ช่วยเหลือให้ความอนุเคราะห์ตำราต่างประเทศ ตลอดจนช่วยสนับสนุนค้นคว้าเกี่ยวกับเอกสารต่างประเทศ และให้การสนับสนุนในการจัดดำเนินการต่าง ๆ ทุกด้าน

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หากปรากฏคุณค่าและประโยชน์ในการศึกษาวิชานิติศาสตร์อยู่บ้าง ผู้เขียนขอน้อมอุทิศ เป็นกตเวทิตาคุณแก่ บิดามารดา ท่านคณาจารย์และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการศึกษา รวมทั้งตลอดถึงผู้มีอุปการะคุณอื่น ๆ และครอบครัว ที่เป็นพลังใจให้ ผู้เขียนจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนประสบความสำเร็จ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	6
วิธีดำเนินการวิจัย	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	7
2 แนวความคิด ทฤษฎี ประวัติความเป็นมา และโครงสร้างของการสืบสวนในคดีอาญา	9
2.1 แนวความคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับกระบวนการสืบสวนในคดีอาญา	10
2.2 ประวัติความเป็นมาของการสืบสวนในคดีอาญา	21
2.2.1 การสืบสวนคดีอาญาในต่างประเทศ	21
2.2.2 การสืบสวนคดีอาญาในประเทศไทย	26
2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการสืบสวนกับการสอบสวนคดีอาญา	31
2.3.1 ลักษณะของการสืบสวนและการสอบสวน	31
2.3.2 ความแตกต่างในทางกฎหมายระหว่างการสืบสวนกับการสอบสวนคดีอาญา	36
2.4 องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนคดีอาญา	38
2.5 ผู้มีอำนาจในการสืบสวนและขอบเขตในการสืบสวน	42
2.5.1 ผู้มีอำนาจในการสืบสวน	42

สารบัญ (ต่อ)

บทที่

หน้า

2.5.2	ขอบเขตในการสืบสวน	43
2.6	การดำเนินการสืบสวน และดุลยพินิจในการเริ่มการสืบสวน	45
2.6.1	การสืบสวนก่อนเกิดเหตุ	48
2.6.2	การสืบสวนเมื่อมีเหตุเกิดขึ้นแล้ว	49
2.7	โครงสร้างและองค์ประกอบในการสืบสวนคดีอาญา	50
2.7.1	การสืบเสาะหาข่าว และการรวบรวมข่าวสารข้อมูล ต่าง ๆ	50
2.7.2	การวิเคราะห์และใช้ประโยชน์จากข่าวสาร	63
3	การสืบสวนคดีอาญาในต่างประเทศและในประเทศไทย	68
3.1	การสืบสวนคดีอาญาในต่างประเทศ	68
3.1.1	ขอบเขตและข้อจำกัดอำนาจของตำรวจในการสืบสวนคดี อาญา	68
3.1.1.1	อำนาจในการหยุดและตรวจสอบ	69
3.1.1.2	อำนาจในการคุมตัวเพื่อสอบถาม	74
3.1.1.3	อำนาจในการให้ผู้ต้องสงสัยพิมพ์ลายนิ้วมือหรือ บันทึกเสียงหรือการตรวจเลือกผู้ต้องสงสัย ...	81
3.1.1.4	การสืบสวนโดยอาศัยข้อมูลจากสายลับ	86
3.1.1.5	การสืบสวนโดยใช้สายลับ	88
3.1.1.6	การสืบสวนโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ...	90
3.1.1.7	การล่อให้กระทำผิด	99
3.1.1.8	การชี้ตัวหรือชี้รูปผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหา	100

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่

3.1.2	มาตรการในการป้องกันการใช้อำนาจของตำรวจ	
	ในการสืบสวนคดีอาญาโดยมิชอบ	106
3.1.2.1	การป้องกันโดยองค์กรภายในตำรวจด้วยตนเอง	
	หรือองค์กรพิเศษที่สร้างขึ้น เฉพาะ เพื่อพิจารณาวินัย	
	ตำรวจ	106
3.1.2.2	การควบคุมโดยองค์กรภายนอก หรือกระบวนการ	
	ยุติธรรมตามปกติ	109
	ก. การควบคุมโดยอัยการ	109
	ข. การควบคุมโดยศาล	111
	ค. การให้ราษฎรผู้เสียหายฟ้องร้องเจ้าหน้าที่	
	บ้านเมือง	114
3.2	การสืบสวนคดีอาญาของไทย เปรียบ เทียบกับต่างประเทศ	116
3.2.1	เปรียบเทียบขอบ เขตและข้อจำกัดอำนาจของตำรวจในการ	
	สืบสวนคดีอาญา	116
3.2.1.1	อำนาจในการหยุดและตรวจสอบ	116
3.2.1.2	อำนาจในการหน่วงเหนี่ยวตัวเพื่อสอบถาม	120
3.2.1.3	อำนาจในการให้ผู้ต้องสงสัยพิมพ์ลายนิ้วมือหรือ	
	บันทึกเสียงหรือการตรวจเลือกผู้ต้องสงสัย	122
3.2.1.4	การสืบสวนโดยอาศัยข้อมูลจากสายลับ	127
3.2.1.5	การสืบสวนโดยใช้สายลับ	130
3.2.1.6	การสืบสวนโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์	131
3.2.1.7	การล่อให้กระทำผิด	133
3.2.1.8	การชี้ตัวหรือรูปผู้ต้องหา	135

บทที่

3.2.2	เปรียบเทียบมาตรการในการป้องกันการใช้อำนาจของ ตำรวจในการสืบสวนคดีอาญาโดยมิชอบของไทยและ ต่างประเทศ	139
3.2.2.1	มาตรการป้องกันโดยตรง	140
3.2.2.2	มาตรการป้องกันโดยทางอ้อม	144
3.2.2.2.1	ตำรวจ	144
3.2.2.2.2	อัยการ	146
3.2.2.2.3	ศาล	148
3.2.2.2.4	การให้ราษฎรที่ได้รับความ เสียหายฟ้องร้อง	152
4	วิเคราะห์ปัญหาการสืบสวนคดีอาญาที่มีผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพของประชาชน	155
4.1	ปัญหาทางด้านการดำเนินนโยบายของรัฐ	156
4.1.1	ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม	158
4.1.2	ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม	160
4.2	ปัญหาโครงสร้างของกฎหมาย	164
4.2.1	ปัญหาการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนตามที่กำหนดใน กฎหมายสารบัญญัติ	164
4.2.1.1	สิทธิ เสรีภาพของบุคคลก่อนตก เป็นผู้ต้องหา ...	165
4.2.1.2	สิทธิ เสรีภาพของบุคคลภายหลังตก เป็นผู้ต้องหา	167
	ก. สิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความ เป็นส่วน ตัว	168
	ข. สิทธิที่จะได้รับแจ้งข้อกล่าวหา	171

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่

ค.	สิทธิที่จะไม่ถูกล่อลวง ทุบเขี้ยวหรือให้ สัญญา	172
ง.	สิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติโดยชอบอื่น ๆ .	174
4.2.2	ปัญหาการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนโดยการบังคับ ใช้กฎหมายไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ ..	175
4.2.2.1	เหตุผลที่ศาลไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มา โดยมิชอบ	176
4.2.2.2	ผลเสียของการไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐาน ..	177
4.2.2.3	ประเมินและวิเคราะห์ปัญหาการไม่รับฟัง พยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ	179
4.3	ปัญหาองค์กรผู้บังคับใช้กฎหมาย	186
4.3.1	ปัญหาผู้มีอำนาจในการสืบสวนคดีอาญา	186
4.3.1.1	ปัญหาในด้านคุณภาพ	187
4.3.1.2	ปัญหาในด้านคุณธรรม	188
4.3.1.3	ปัญหาการจัดองค์กรการสืบสวนคดีอาญา	189
4.3.2	ปัญหาขอบเขตการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ที่ทำการสืบสวน คดีอาญา	190
4.3.3	ปัญหาการควบคุมและตรวจสอบการปฏิบัติงานของ เจ้าพนักงานสืบสวนและสอบสวน	195
4.3.3.1	การตรวจสอบโดยองค์กรภายใน หรือ องค์กรพิเศษที่ตั้งขึ้น เฉพาะ เพื่อพิจารณาวินัย ตำรวจ	195

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่

4.3.3.2	การตรวจสอบโดยองค์กรภายนอก	197
4.4	ปัญหาความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนและ เจ้าพนักงาน ตำรวจผู้มีอำนาจหน้าที่สืบสวนคดีอาญา ในทางอาญา ทางแพ่ง และ ทางปกครอง	202
4.4.1	ความหมายของคำว่าสิทธิและ เสรีภาพ	202
	ก. ความหมายของคำว่าสิทธิ	203
	ข. สิทธิมูลฐานของมนุษย์	203
	ค. สิทธิส่วนบุคคล	205
4.4.2	กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล	205
	ก. การคุ้มครองสิทธิในชื่อเสียงเกียรติยศ	205
	ข. การคุ้มครองสิทธิในชีวิตส่วนตัว	205
	ค. การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินและสิทธิอื่น ๆ	208
4.4.3	การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน	209
	ก. ทางอาญา	210
	ข. ทางแพ่ง	211
4.4.4	การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของ เจ้าพนักงานตำรวจผู้มี อำนาจหน้าที่สืบสวนคดีอาญา	217
	ก. ทางอาญา	217
	ข. ทางแพ่ง	219
	ค. ทางปกครอง	219

สารบัญ (ต่อ)

๕๒
หน้า

บทที่

5	บทสรุป และข้อเสนอแนะ	238
5.1	บทสรุป	238
5.2	ข้อเสนอแนะ	245
5.2.1	การกำหนดนโยบายของรัฐ	245
5.2.2	การปรับปรุงองค์กรซึ่งทำหน้าที่ในด้านการสืบสวนและการ กำหนดมาตรการ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน .	247
5.2.3	การปรับปรุงตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวกับการสืบสวน	261
	บรรณานุกรม	265
	ประวัติผู้เขียน	275